

Dálkový hovor

ve spolupráci s překladatelkou Jitkou Nešporovou

Milena Michiko Flašar, volně na motivy osudu Klause Manna a dalších

Text, publikovaný v knize *V srdci demokracie*, vznikl v rámci kulturního projektu *wenn es soweit ist*

Nemůžeme se vrátit do Německa.

Nemůžeme se vrátit do Německa.

Možná nikdy.

(Klaus Mann, Deníky 1934–1935, 11. 1. 1935)

1. V noci kolem třetí, když usnul (neznámý námořník), rozsvítím lampičku a dívám se dojatě na to štíhlé tělo, které jako by nic netušilo. Závidím mu jeho prostou křehkost. Nic neskrývá, nic nedává všanc. Leží tu a dýchá bez jakéhokoliv tajemství. Skoro ještě dítě. Podobá se hotelovému pokoji. Jakémukoliv, kam jsem si ho objednal. Vzoru na tapetách. Rostlině v květináči. Ceduli na dveřích: *Prosím nerušit*. Jeho nahodilost je můj domov. Daleko od domova je to jeho lhostejnost, vůči mně a mému minulému životu, s ním jsem se sžil. Ať už v Marseille, v Ostende nebo v Lisabonu. Kdekoliv se najde postel, kde v noci kolem třetí zažívám to malé štěstí: jsem vzhůru vedle spícího člověka. V pokoji, který si na mě už zítra nebude pamatovat.

2.

Nejsem jediný. Je nás hodně. Můžeš nás vidět v přístavních městech, jak se zaprášeným obličejem chodíme ulicemi a uličkami.

Zdravíme se navzájem: *Dlouho jsme se neviděli*. Z úst nám vylézají slova jako červi z vyprahlé země. Zděsíme se, až tak jsme si cizí. Už to není *Klaus* nebo *Franz* nebo *Hans*, jsou to *emigranti*. Jeden čte ve vráskách druhého a vidí sám sebe očima těch, kteří ho míjejí. Naše obezřetnost nás odcizila. Rychlá káva v bistro, mluvíme jen o tom, co je nevyhnutelné. O válce, a o tom, jak by se jí – snad přece jen – dalo vyhnout. Skoro se pohádáme. A hned se zarazíme. V našem mlčení se odráží to, čemu jsme už dávno přestali věřit. Náš vlastní osud. Opět se zdravíme slovy: *Dávej na sebe pozor*. Je nás hodně, kteří jdou vlastní cestou. Můžeš nás vidět, jak chodíme s novinami pod paží, spěcháme podél přístavu. Naše kroky jsou nervózní, jsme ustavičně připraveni skočit do vody. Z novin se dovídáme, že naše knihy skončily

v plamenech. Krčíme se, jako bychom sami hořeli, a přesto se snažíme stát vzpřímeně. Aspoň trochu pevné půdy pod nohama. To stačí, abychom se tomu mohli vzepřít.

3.

Ani to malé štěstí netrvá dlouho. Brzy začne svítat. Neklid, který jsem myslel, že už neucítím, mě přepadne se stejnou samozřejmostí, s jakou se Země otáčí okolo Slunce. A najednou se děsím pachu druhého člověka. Pachu jeho snů. Laciný parfém jen stěží překryje mou vlastní lacinost. Hned vedle – stěny jsou tenké – se v milostném rauši svíjí nějaký pár. Výkřiky, jimiž se přes tu vzdálenost dovolávají jeden druhého, se sotva dají vydržet. Od jednoho k druhému je to tak d a l e k o. Ne, člověk sám sobě neunikne. Tohle velké neštěstí, je to, za co jsem zaplatil: Být sám vedle druhého člověka. V pokoji, který nezná slitování. Tady chci umřít. Až se závěs zbarví do červena. Ještě, než se probudí (neznámý námořník), ať mě zastihne nejprvnější ráno.

4.

Nejsem jediný. Je nás hodně. Můžeš nás vidět, jak sedíme pozdě v noci v hotelovém baru a předstíráme, že se nás netýká: ten šedivý telefon. Unikli jsme ze samoty svých pokojů, a jak jsme za ten pohled rádi: Jak se leskne! Představujeme si, jaké by to bylo, vejít do telefonní budky a zvednout sluchátko. Dálkový hovor. S těmi, *co zůstali doma*. Jejich čísla se nám vryla do paměti. V naší paměti je spousta místa. Ještě si vzpomínáme na louky, po kterých jsme běhali, na to místo, kde jsme zakopli. Písně, které jsme zpívali u táboráku a drželi se přitom za ruce. Léto voní. Slibujeme si přátelství. Věrnost. Upřímnost. Nic nás nerozdělí. Naše mládí je rozlehlý prostor nad ještě rozlehlejší zemí. Někdo zavolá *Hurá, my žijem!* Přitiskneme se k sobě blíž, kolena se dotýkají, pod nebem plným hvězd. Nikdo nepřizná, že je unavený. Nezůstalo to všechno schované jen pro nás v té telefonní budce? Naší zemi navzdory, která se svou pořádností, jež je jí vlastní, postarala o to, že už nám ani naše vlastní minulost nepatří. Od minulosti nás odděluje hluboký příkop a na místě, z něhož jsme kdysi s důvěrou hleděli do budoucnosti, neroste žádná tráva. Proč si něco nalhávat? Spojení je přerušené.

5.

A přesto (pořád *přesto*) se nám vyplatí se ptát, o čem s ním asi budeme mluvit. S tím přízrakem na druhé straně. Třeba o tom, co nás čeká a co nám, jako temná předtucha ještě dávno předtím, než to nastane, svírá hrdlo. Tušíme to: Z hodiny strachu budou dny a týdny a měsíce. A předjímáme: Všechny ty roky v zemi nikoho. Bez státní příslušnosti, bez dokladů. Pak se opět staneme Čechem nebo Litevcem. Mapa světa to s námi nemyslí dobře. S falešným pasem se usadíme na místech, kam se jezdí na dovolenou, a podaří se nám se tomu zasmát, ale pak nás to zase přejde. Občas se někdo oběsí. Je nezvěstný. Občas si někdo zvolí pomalejší smrt. Klepeme se strachy u jakýchkoliv hranic, u jakékoliv hory a řeky. Pochodujeme dál i bez víření bubnů. Obklopují nás andělé i démoni. Pochodujeme dál, i když už jsme dávno v cíli. Od domu k domu, ode dveří ke dveřím. Na našich psacích stolech hoří slova. Naše stará řeč už je nám k ničemu. Pokoušíme se psát v novém jazyce, ale nejde to, přivádí nás to k zoufalství. S telefonní šňůrou omotanou kolem malíčku budeme mluvit o svém postupném umlčení a budeme o tom mluvit tak dlouho, až se i z nás stanou přízraky. V telefonu se ozve tiché zapraskání. Potom: zašumění. Moře, která jsme přepluli, spolknou vše, co nebylo vysloveno. *Haló? Haló?* Nakonec zavládne ticho. Ani na jedné, ani na druhé straně není slyšet vyzváněcí tón.

6.

On ale spí (bezejmenný námořník). Když se vrátím do pokoje, přikryji ho dekou. Už začalo svítat. Červené světlo prostupuje přes závěs. Vydržím to. Ještě je nás hodně. Ještě jsme slyšet, tak to vydržím. Jedno malé vítězství uprostřed velkých proher, i když to nic nemění.

Náš domov, ten lepší, je stesk po domově.